

AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ ÉS A MENEKÜLTÜGY BIZTONSÁGI VETÜLETEI

A migráció egyidős az emberiséggel. A világgazdaság globalizálódásával együtt az emberiség úgy „globalizálódott”, hogy manapság sokan „világfaluként” tekintenek a Földre. Ebben a térben és időben megváltozott, felgyorsult, ám ugyanakkor politikailag és hatalmi szempontból széttagozott és megosztott világban sokan keresik a boldogulást, a jobb élet esélyét, vagy akár a pusztán túlélés lehetséges helyszíneit. Az illegális migráció önmagában is olyan kihívás, illetve bizonyos aspektusaiban már kockázat is, amelynek hatása az európai államok közösségének, vagy egy-egy nemzetnek a nyugalomára óriási, immár jelentős mértékben politikaformáló tényező.

Az illegális migráció jelenségének ugyanis fő jellemzője, hogy az érintett személyek megkísérik kivonni magukat az állami felfedezés elől. A schengeni csatlakozás óta eltelt időszak már rávilágított, nem szűnt meg, sőt jelentős kihívás maradt az illegális migráció, továbbá a hozzá kapcsolódó jelenségek (embercsempészet, emberkereskedelem) kezelése. Számos aspektusból lehet, és kell is vizsgálni az illegális migráció kérdését. A migráns (menekülő), a befogadó közösség, Magyarország, és természetesen az egész Európai Unió biztonsága szemszögéből is.

Az illegális migráció azonban részben összekapcsolódik a menekültügy kérdésével, hiszen a jogszerűtlenül a határokat átlépők egy részét a rendvédelmi, határrendészeti szervek elfogják. Az állami felfedezés után gyakran kiderül, hogy az embercsempészek szolgáltatásait igénybe vevő, vagy rosszabb esetben emberkereskedők „markába” került áldozatok nem, vagy nem csak gazdasági megfontolásokról indultak útnak, hanem olyan üldöztetések miatt is, amelyek alapján a menekültstátusz kérelmük is indokolt lehet.

E tanulmányban arra kívánom felhívni a figyelmet, hogy az Európai Unióban, és kifejezetten Magyarországon fontos szempont mind az illegális migránsok, mind a menekültek biztonsági szempontú vizsgálata, szűrése a befogadó társadalom köz- és nemzetbiztonságának szavatolása érdekében. Be kívánom mutatni a jogszabályok, a gyakorlat és a nemzetközi körülmények, migrációs tendenciák összességének tükrében, hogy léteznek gyenge pontok, kihasználható kiskapuk a schengeni területen maradás, és annak legalizálása terén, továbbá rávilágítok, hogy a menekültügyi rendszer egyes elemei (pl. befogadó állomások) és más jogintézmények (pl. házasság) is alkalmasak az illegális migrációs törekvések leplezett kihasználására.

Az illegális migráció aktuális tendenciái Magyarországon

Jelentős média-visszhangot kapott a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatójának a 2009-es évet értékelő sajtótájékoztatója. Ebből kiderült, hogy egyre több külföldi él Magyarországon. A BÁH vezetője többek között elmondta, hogy 2004 óta Magyarország egyre nagyobb vonzerőt jelent a külföldiek számára, és egyre többen vannak itt huzamosabb ideig, vagy a végleges letelepedés szándékával érkeznek. Tavaly év végén

több mint 216 ezer külföldi rendelkezett olyan okmánnyal, amely huzamosabb ideig biztosított jogot az országban való tartózkodásra. Ez a megelőző évhez képest 16-17 százalékos növekedést jelent.²⁴⁰ Elmondta még, hogy az illegális migráció az európai tendenciákkal szemben növekszik Magyarországon, míg a tagállamokban 22 százalékos a csökkenés, addig Magyarországon 35 százalékos a növekedés. Legnagyobb arányban Koszovóból érkeznek menekültek, akik elsősorban gazdasági migránsok, nem valódi menedékkjogra szorulóak. Emellett megtízszereződött az afgán kérelmezők száma, ami sajátos magyar vonatkozás lett a régióban, a szomszédos uniós államokban ez ugyanis kevésbé gyakori.²⁴¹

Érdekes a rendőrség határrendészeti statisztikájából is néhány, „beszédese” számot ismertetnem.²⁴² Ezek szerint a 2009 évi határrendészeti adatok szerint az illegális migrációt elkövetők főbb állampolgársági kategóriái: ukrán 1.870 fővel, a szerb 1.807 fővel, a koszovói 1.084 fővel, az afgán 1.075 fővel valamint a török 539 fővel. A határrendészeti szakterület vonatkozásában a legtöbb illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekményt az ukrán állampolgárok követték el 1.870 fővel (2008-ban 1.181 fő, 58%-os növekedés). Az állampolgársági kategóriákat tekintve az elkövetői körben a legnagyobb arányú növekedést az afgán állampolgárok körében regisztráltak (2009-ben 1.075 fő; 2008-ban 124 fő, 767%-os emelkedés). Tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértést elkövetők főbb állampolgársági kategóriái: szerb 1.191 fővel, az afgán 1.026 fővel, a koszovói 975 fővel, az ukrán 688 fővel.

Érdekes áttekinteni a 2010 év első két hónapjának rendőri statisztikáit is.²⁴³ Ezek szerint a határrendészeti szakterület vonatkozásában a legtöbb illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekményt az afgán állampolgárok követték el 267 fővel (2009-ben 31fő, 761%-os növekedés). Tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértést elkövetők főbb állampolgársági kategóriái: afgán 239 fővel, a szerb 68 fővel, a koszovói 58 fővel, a török 50 fővel.

A legfrissebb, 2010. év első négy hónapját összefoglaló határrendészeti helyzetkép²⁴⁴ megerősít több korábbi tapasztalatot, néhány folyamat ugyanakkor markánsabban mutatkozik meg a számokban. A migrációs cselekményekben a legnagyobb változás a mélységi elfogásokban volt 117%-os növekedéssel (2009-ben 6 eset; 2010-ben 13 eset). Illegális migrációt elkövetők főbb állampolgársági kategóriái: az afgán 537 fővel, az ukrán 463 fővel, a szerb 293 fővel, a palesztin 209 fővel valamint a román 208 fővel. A határrendészeti szakterület vonatkozásában a legtöbb illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekményt az afgán állampolgárok követték el 537 fővel (2009-ben 124 fő, 333%-os növekedés). Az állampolgársági kategóriákat tekintve az elkövetői körben a legnagyobb arányú növekedést a palesztin állampolgárok körében regisztráltuk (2009-ben 15 fő; 2010-ben 209 fő, 1.293%-os emelkedés). Tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértés 1.772 esetben volt (2009-ben 1.859 eset, 5%-os csökkenés), a legnagyobb

²⁴⁰ Megtízszereződött a hazánkba érkező afgán menekültek száma című cikk az MTI-t forrásként megjelölve a Hírszerző.hu weblapon, 2010. 02. 08. Forrás:

http://www.hirszerzo.hu/cikk.megtizszerezodott_a_hazankba_erkezo_afgan_menekultek_szama.139602.html

²⁴¹ Uo.

²⁴² A 2009. évi határrendészet helyzet, Magyar Rendőrség

Forrás: <http://www.police.hu/statisztika/archivum/hatarrend200912.html>, 2010. április 7-ei letöltés

²⁴³ 2010. év első két hónapjának határrendészeti helyzete

Forrás: <http://www.police.hu/statisztika/kozbiztstat/hatarrend1002.html>, 2010. április 7.

²⁴⁴ 2010. év első négy hónapjának határrendészeti helyzete,

Forrás: <http://www.police.hu/statisztika/kozbiztstat/hatarrend1004.html>, 2010. június 19-ei letöltés

arányban, a szerb viszonylatban kísérelték meg elkövetni (994 eset 56%). Tiltott határátlépés és kísérelte szabálysértést elkövetők főbb állampolgársági kategóriái: afgán 499 fővel, a palesztin 201 fővel, a koszovói 147 fővel, a szerb 142 fővel.

A fogadó ország biztonságának lehetséges összefüggései a menekültüggyel (az illegális migráció tükrében)

Fel kell tenni azonban azt a kérdést is, hogy az illegális migráció miként van kapcsolatban a menekültüggyel, illetve szükséges e biztonsági kérdésként is tekinteni a menekült-témakörre. A bevándorlási és rendészeti szervek tapasztalatai szerint az elfogott illegális migránsok egy meghatározó része menekültkérelmet nyújt be. A befogadó országok a legbiztosabb védelmet, a menekült-státuszt azonban csak kis számban adják meg. Ez azt is mutatja, hogy sokan megalapozatlan kérelmeket terjesztenek elő, életkörülményeik és állításaik nem utalnak üldöztetésre, vagy valótlan állítanak és csak időt kívántak húzni. Ennek során embercsempészek akár továbbutazásukat is megszervezhetik.

A határrendészeti szakterület szakemberei, kutatói munkáikban a fenti folyamatok egyes állomásait, aspektusait felvázolták.

Gubicza József doktori értekezésében és egy tanulmányában²⁴⁵ a menekültügy határőri feladatait kutatta behatóan, amely természetesen kiterjedt a menekültkérdés biztonsági aspektusainak felvázolására is. A menekültügy kapcsolódása a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájához című alfejezetben a szerző lefektette, hogy „a menekültügy problémaköre szoros összefüggésben van az ország biztonságpolitikájával”. Kijelenti, hogy „immigrációs politikánk fő elvének kell tekinteni a hazánk határaihoz érkező nemkívánatos elemek visszatartását, belépésének megakadályozását, a beutazók szelektív szűrését, ugyanakkor a menekültügyben felvállalt nemzetközi kötelezettségünk teljesítését, az európai uniós szabályozások és gyakorlat átvételét.”²⁴⁶

A hivatkozott tanulmány legfontosabb részlete jelen előadás szemszögéből, hogy a szerző elkülönítette a legálisan és az illegálisan érkezők határrendészeti kezelésének lehetséges módjait. Ugyanis a jogszerűtlenül érkezők, ám a menekültügyi rendszerbe belépő személyek esetében Gubicza József már 2001-ben jelezte határőrségi kezelésük bizonyos szükségességét. „Az illegálisan érkezett menekült az ellenőrzés keretén belül szükségesnek látom – melyet a hazai gyakorlat is igazol – nemzetbiztonsági, közrendvédelmi, közbiztonsági szempontból kontrollálni, továbbá egészségügyi állapotáról információkat beszerezni.”²⁴⁷ A szerző e mellett megállapította, hogy az eljárás alá vont személy megbízható, biztonságos őrzését is meg kell oldani, valamint meghallgatása során a menekültügyi feltáró jelleg mellett fontos szerepet kell kapnia az államhatár átlépése körülményeinek a tisztázása. Ennek során az ember- és árucsempészzel gyanúsíthatók felderítése és kiszűrése is különösen fontos.

Lloyd Dakin úrnak, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Magyarországi Képviselő vezetőjének előadása a 2004. évi határrendészeti konferencián világosan mutatta be, hogy a biztonsági, nemzetbiztonsági igényei egy államnak összehangolhatóak a menekültek jogainak csorbítása nélkül is, azonban ehhez nem elég egy felületes, gyors vizsgálat a

²⁴⁵ Gubicza József: A Határőrség menekültügyi feladatai. Határőrségi tanulmányok 2001/1. Különszám

²⁴⁶ Uo. 47. oldal

²⁴⁷ Uo. 64. oldal

menekülő irányába. „A Főbiztosság teljes mértékben megérti az államok azon legitim törekvését, hogy biztosítsák területüket azoktól, akik ott terrortámadásra készülnek, vagy akik a területüket felhasználva akarnak ilyen támadást más országok ellen elkövetni. Ugyanakkor azonban, nagyon kell ügyelni arra, hogy a terrorizmus és nemzetközi bűnözés elleni küzdelem, valamint a nemzetbiztonság védelme során a menedékkérők és menekültek ne váljanak aránytalan és intoleráns intézkedések áldozataivá.”²⁴⁸ Dakin előadásában kijelentette továbbá, hogy „Nincs választási helyzet a nemzetbiztonság és menekültvédelem között, mert összeegyeztethető a két dolog.”

Tájok Péter idegenrendészeti szakértő írásában reagált Dakin úr által elmondottakra, részben kiegészítve a biztonság és a menekültügy kapcsolatát.²⁴⁹ Itt kifejtette, hogy lényegében ellenőrizhetetlen a menekült szándékukat kifejező külföldiek által felhozott indokok. „Egyre több szervezet (elsődlegesen magukat emberi jogi szervezeteknek nevezőkre gondolok) kaphat szerepet a menedékjogi eljárásokban, akiknek az ellenőrzése talán legalább olyan fontos lenne, mint a külföldieké.”

A Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH) feladatai a migráció biztonsági kockázatainak felderítésében, és elhárításában, együttműködési kérdések az uniós integráció tükrében című hozzászólásukban Katona Béla és Gyömbér László kijelentették, hogy „Míg az állampolgárságért, a letelepedési, illetve a beutazási engedélyért folyamodók legálisan tartózkodnak hazánkban, addig a menedékjogi kérelmet benyújtók zöme illegálisan érkezik, illetve tartózkodik az országban. Menedékjogi kérelmet csak a kiutasítás elkerülése érdekében, általában valamilyen hatósági (idegenrendészeti, határőrizeti) intézkedés után nyújt be. Az illegálisan hazánkba érkező, menedékjogi kérelmet benyújtó személyek zöme személyazonosításra alkalmas okmányok nélkül érkezik. Okmányaikat az embercsempészek elveszik, vagy saját maguk megsemmisítik, jelentősen meg nehezítve azonosításukat. Személyi adataikat bemondás alapján veszik fel, ezzel lehetőségük nyílik új személyazonosság megteremtésére, a régi, esetleges bűnözői múlt tisztára mosására, a korábban más országban beadott és elutasított kérelem felderítésének megnehezítésére.”²⁵⁰ A Hivatal felel az illegális migráció egyik fő színterét képező befogadó állomások, illetve közösségi szállások nemzetbiztonsági védelméért. Az ennek keretében folytatott információgyűjtés során az NBH ismereteket szerez az embercsempészettel összefüggő körülményekről, adatokról, melyeket elsődleges ellenőrzésük után minden esetben megküld a Határőrség részére.²⁵¹

²⁴⁸ Lloyd Dakin: Biztonsági megfontolások és a menekültek védelme. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények III. Pécs, 2004. 238. o.

²⁴⁹ Tájok Péter hozzászólása: A menekültek védelme és biztonsági kockázatok. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények III. Pécs, 2004. 263. o.

²⁵⁰ Katona Béla – Gyömbér László: A Nemzetbiztonsági Hivatal feladatai a migráció biztonsági kockázatainak felderítésében, és elhárításában, együttműködési kérdések az uniós integráció tükrében. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények III. Pécs, 2004. 119. o.

²⁵¹ Uo.

Menekültügy²⁵²	2008	2009
Menekültügyi kérelmek száma	3118	4672
Legálisan érkezettek száma	239	196
Illegálisan érkezettek száma	2879	4476
Menekültként elismert személyek száma	160	172
Oltalmazottként elismert személyek száma	88	62

Gaál Gyula doktori értekezésében szintén felhívta a figyelmet arra, hogy 2002-től az embercsempész szervezetek „ügyfeleiket” arra sarkallták, hogy kérjenek Magyarországon menekültkérelmet. Így képessé váltak az illegális migránsok pihentetésére a menekültügyi befogadó állomásokon is.²⁵³

A befogadó ország biztonsági igényének megjelenése a menekültügy kapcsán a jogszabályokban:

A 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról több ponton tartalmaz a befogadó ország biztonsági igényére vonatkozó kitételeket. Így például a 15. § b) pontja szerint nem lehet oltalmazottként elismerni azt a külföldit, akinek a Magyar Köztársaság területén való tartózkodása a nemzetbiztonságot sérti. A 21.§ b) pontja ugyanezt mondja ki a menedékes jogállás esetére. A menekültkénti vagy oltalmazottkénti elismerésre irányuló eljárás során a törvény az érdemi eljárásban a Nemzetbiztonsági Hivatalt szakhatóságként jelöli ki. (57 § (1) bek. A törvény 78 § (1) bek. alapján a menekültügyi hatóság a menedékeskénti elismerésre irányuló eljárás során köteles beszerezni a Nemzetbiztonsági Hivatal szakhatósági állásfoglalását. A 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet részletesebben is kifejti a biztonsági szempontú vizsgálat elemeit. A rendelet szabályozása szerint (89. §) a Kormány a menekültkénti vagy oltalmazottkénti elismerésre irányuló eljárásban – annak megállapítása kérdésében, hogy a kérelmező elismerése veszélyezteti-e a Magyar Köztársaság nemzetbiztonságát – a Nemzetbiztonsági Hivatalt szakhatóságként jelöli ki. A menekültügyi hatóság az érdemi eljárásra utaló végzés meghozatalát követő munkanapon megkeresi a Nemzetbiztonsági Hivatalt. A megkeresésben a menekültügyi hatóság a Nemzetbiztonsági Hivatal részére továbbítja a kérelmező menekültügyi nyilvántartásban kezelt adatait. A Nemzetbiztonsági Hivatal megkeresésére a menekültügyi hatóság a kérelemhez csatolt okiratokba betekintést biztosít, illetve azokról másolatot készít. A Nemzetbiztonsági Hivatal a kérelmezőt meghallgathatja. A meghallgatáson a kérelmező jogi képviselője részt vehet. Ha a

²⁵² A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 2009-es adatai, Sajtóanyag a 2009. évi migráció alakulásáról címmel, elektronikusan elérhető: <http://www.bm-bah.hu/pdf/Statistika0809.pdf>, 2010. június 20-ai letöltés

²⁵³ Gaál Gyula: Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991-2003 között, Doktori (PhD) értekezés. ZMNE, Budapest, 2005. Elektronikus úton elérhető: http://www.publikon.hu/application/essay/450_1.pdf, (2010. június 20-i letöltés)

szakhatósági állásfoglalás megküldését követően a külföldre vonatkozóan olyan adat merül fel, amely a szakhatósági hozzájárulás visszavonását indokolja, a Nemzetbiztonsági Hivatal a menekültügyi hatóságot haladéktalanul értesíti.²⁵⁴ Ezen szabályok vonatkoznak a menedékes eljárásra is.

A Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról szóló 2010. évi XLII. törvény 3. §-a alapján a Nemzetbiztonsági Hivatal új elnevezése Alkotmányvédelmi Hivatal. Így a fenti menekültügyi jogszabályokban is az új kormány működése óta az NBH helyett mindenütt Alkotmányvédelmi Hivatalt kell érteni.

A migráció területén jelentkező néhány egyéb kockázat

A tartózkodás legalizálására tett törekvések

A rendvédelmi szervek tapasztalatai szerint a legális migráció is rejthet illegális aspektusokat. Így sok, harmadik országból érkező személy sikeresen juthat vízumhoz, azonban később „túltartózkodik”. Egyesek már a vízum igénylése során megtévesztik a hatóságokat, és valótlan adatokkal, vagy valós (migrációs) szándékuk elrejtésével. Töttös Ágnes egy előadásában²⁵⁵ a magyar vagy uniós állampolgárok harmadik országbeli családtagjainak egyesítése (családegyesítés) és az érdekházasságok (másként névházasságok) biztonsági kockázataira világított rá.

A 2008. évi NBH Évkönyv vonatkozó fejezete is bemutatja, hogy a legalizáció változatos formákat ölthet: „A Magyar Köztársaság a schengeni térséghez tartozik, ezért az ide igyekvő illegális migránsok egyre változatosabb módszereket alkalmaznak az ellenőrzési rendszerek kijátszására. Eszköztárukba tartozik a hamis vagy hamisított okmányok használata; a szervezett embercsempészet; a fiktív üzleti tevékenység folytatása (cégalapítás, munkaerő-kölcsönzés); a névházasságok kötése és a nem valós élettársi közösség létrehozása; a hamis munkavállalási engedély szerzése; a hivatalos vízum (sport-, tánc-, cégrendezvény, turizmus, tanulás) jogszerűtlen felhasználása.”²⁵⁶

Embercsempészés

Az embercsempészés jelenségét, megvalósulási formáit és kockázatait Gaál Gyula már említett doktori disszertációjában alaposan körbejárta. nem szükséges jelen előadásban minden aspektusát megvilágítanom. Annyit kívánok megjegyezni, hogy az embercsempészet mint szervezett, leplezett tevékenység akadályozására, az egyes csoportok felszámolására hatékonyan csak leplezett, fedett rendvédelmi intézkedésekkel lehet intézkedni. Szükségesnek tűnik hangsúlyosabban fellépni az illegális migráció eme kísérőjelensége ellen a fenti statisztikai adatok függvényében. Korábban a határőrség bünyügyi felderítő szolgálata jelentős csoportokat volt képes felszámolni. A rendőrségen belül is kiemelt szükség van az ez irányú operatív munkára, valamint az egységes

²⁵⁴ 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet 89.§ (1)-(4) bek.

²⁵⁵ Töttös Ágnes: A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező családegyesítő harmadik országbeliek helyzete az új idegenrendészeti jogszabályok tükrében. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények IX. Pécs, 2008. 307-314. o.

²⁵⁶ NBH Évkönyv 2008., Migráció és emberkereskedelem című fejezet , elektronikus elérhetőség: <http://www.nbh.hu/oldpage/evk2008/08-0054.htm> (2010. június 20-ai letöltés)

Belügyminisztériumon belül a migráció terén illetékes szervek információinak hatékony koordinációjára.

A befogadó állomások helyzete, szökések, idegenrendészeti őrizet

2009-ben a Rendőrség határrendészeti szerveihez összesen 2.179 menekültkérelm érkezett, amely 43%-os emelkedést jelent. 4672 fő kért menekültkérelmet 2009-ben összesen a BÁH adatai szerint. A BÁH befogadó állomásról engedély nélkül távozott 3.601 fő, és közülük tiltott határátlépés kísérletén tetten értek 11 főt.²⁵⁷ A BÁH befogadó állomásról engedély nélkül távozott 2010. első két hónapjában 302 fő, és közülük tiltott határátlépésen tetten értek 43 főt. A BÁH-nál 528 menekültkérelmet nyújtottak be, melyből a főbb állampolgársági kategóriák az afgán 216 fő és a koszovói 74 fővel. 2010 első négy hónapjában a Rendőrség határrendészeti szerveihez összesen 302 menekültkérelm érkezett, amely 53%-os csökkentést jelent.

2010 első négy hónap adatai szerint a rendőrségi őrzött szálláson végrehajtott őrizetek száma 1.177 volt, ez 90%-kal magasabb az előző év ugyanezen időszakához viszonyítva. A Rendőrség által végrehajtott idegenrendészeti őrizetek száma 648 volt, az előző évben 492 volt. A Rendőrség által végrehajtott kiutasítást előkészítő őrizetek száma 529 volt, ez 320 %-os növekedést jelent a 2009-es év ugyanezen időszakához viszonyítva. A Rendőrség által elrendelt őrizetek száma 697 volt, ez 67%-os növekedést jelent a 2009-es év ugyanezen időszakához viszonyítva.

A Rendőrség által kiutasítottak száma 644 volt, ami 21%-kal kevesebb a 2009-es év ugyanezen időszakához viszonyítva. A BÁH befogadó állomásról engedély nélkül távozott 631 fő, és közülük tiltott határátlépés kísérletén tetten értek 86 főt. A BÁH-nál 1.001 db menekültkérelmet nyújtottak be, melyből a főbb állampolgársági kategóriák az afgán 412 fő és a koszovói 150 fővel.²⁵⁸

A fenti számokat tekintve kiemelendő, hogy az illegális migrációhoz kötődő elkövetői körben markáns az afgán állampolgárok számának jelentős növekedése. Látható, hogy jelentősen megnövekedett a menekültkérelmek száma. Súlyos anomáliákra mutat, hogy a bevándorlási hivatal befogadó állomásairól több ezren, 2009 év elejétől napjainkig mintegy 4000 fő távozott engedély nélkül. Közülük korábban elenyésző számban értek tetten tiltott határátlépésen, 2010 első kettő, majd négy hónapjának számai azonban határozott javulást mutatnak.²⁵⁹

A befogadó állomások helyzetét elemezve látható, hogy az elfogott illegális migránsok jelentős része menekültkérelmet terjeszt be, így az eljárás ideje alatt azok lakójává válik. Figyelmet érdemel, hogy a kérelmek túlnyomó többsége megalapozatlan, elutasításra kerül. Gaál Gyula már többször hivatkozott doktori disszertációjában

²⁵⁷ 2009. év határrendészeti helyzete, Magyar Rendőrség

Forrás: <http://www.police.hu/statisztika/archivum/hatarrend200912.html> (2010. április 7-ei letöltés)

²⁵⁸ 2010. év első négy hónapjának határrendészeti helyzete

Forrás: <http://www.police.hu/statisztika/kozbirostat/hatarrend1004.html> (2010. június 19-ei letöltés)

²⁵⁹ 2010. év első két hónapjának határrendészeti helyzete

Forrás: <http://www.police.hu/statisztika/kozbirostat/hatarrend1002.html> (2010. április 7-i letöltés)

2010. év első négy hónapjának határrendészeti helyzete

Forrás: <http://www.police.hu/statisztika/kozbirostat/hatarrend1004.html> (2010. június 19-ei letöltés)

ugyanakkor arra is rávilágított, hogy az embercsempész szervezetek pihentető helyként is felhasználhatják a menekülteket befogadó állomásokat.²⁶⁰

Különleges események – tiltakozások

Szintén az aktuális trendek közé tartozik, hogy a BÁH sajtótájékoztatón ismertetett adatai szerint a magyar befogadó intézményekben tavaly 410 rendkívüli esemény, köztük több demonstráció is volt, az épületekben okozott kár több millió forintra rúgott.²⁶¹ A migránsok kapcsán az NBH 2008-as évkönyvében arra emlékeztet, hogy „Tiltakozó akciókat szerveznek – pl. afgán menekültek felmásztak a Debreceni Befogadó Állomás közelében található átjáró toronyra vagy éhségsztrájkot folytattak –, amelyekkel arra törekednek, hogy az idegenrendészeti hatóságot lépcsőkényszerbe hozzák.”²⁶² 2009. január 14-én menekülteljárás alatt álló afgánok mintegy 30 fős csoportja zárkózott be Budapesten a Szent István Bazilikába, akik korábban éhségsztrájkot is folytattak menekültkénti elismerésük érdekében.²⁶³

Következtetések

Az illegális migráció az elmúlt években, schengeni tagságunk ellenére nem csökkent, sőt növekedett, ugyanakkor a nem kívánt folyamatok a menekültügyi jogszabályok adta lehetőségek mentén a menekültügyi rendszerben is megjelentek már az ezredforduló táján.

Sajnálatos körülmény, hogy a menekültkérelmezők többsége illegális migráns. Embercsempész szervezetek is jelen lehetnek a befogadó állomásokon, továbbá rendkívül aggasztó, hogy az elmúlt évben (2009) a szökések száma jelentős volt. Figyelmet érdemel, hogy itt túlnyomó többségben afgán származásúakról van szó, amely azért emelendő ki, mivel ismert, hogy a menekültkérelmezők ellenőrzése, valós kilétük megállapítása, előéletük teljes körű megismerése rendkívül nehéz. 2010 első hónapjai óta ugyanakkor a mélységi ellenőrzések hatékonysága némileg nőtt, az elszököttek előtalálása szintén eredményesebb. Jelentősen nőtt azonban a statisztikák szerint az idegenrendészeti őrizetben lévők száma.

Javaslatok

Célszerűnek tűnik egy migrációs stratégia kialakítása, majd ehhez igazodva új idegenrendészeti törvények, vagy a meglévők felülvizsgálata. A rendészeti dilemmák során Elkerülhetetlennek látszik a rendőrségen belüli határrendészeti szakterület helyzetének újragondolása, tisztázása, valamint a határrendészeti „tudásbázis”, szakembergárda

²⁶⁰ Gaál Gyula: Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991-2003 között, Doktori (PhD) értekezés. ZMNE, Budapest, 2005. Elektronikus úton elérhető: http://www.publikon.hu/application/essay/450_1.pdf (2010. június 20-i letöltés) 36. o.

²⁶¹ Egyre több külföldi él Magyarországon - nő a jogsértő módon itt élők száma is című írás a Magyar Online nevű webhelyen, elérhető: <http://www.mon.hu/hirek/im:mon:crime/cikk/egyre-tobb-kulfoldi-el-magyarorszagon---no-a-jogserto-modon-itt-elok-szama-is/cn/news-20100125-05591982>

²⁶² NBH Évkönyv 2008., Migráció és emberkereskedelem című fejezet, elektronikus elérhetőség: <http://www.nbh.hu/oldpage/evk2008/08-0054.htm>, 2010. június 20-ai letöltés

²⁶³ Távoztak az afgán menekültek a Bazilikából, <http://www.origo.hu/itthon/20090114-bazilika.html>, 2010. június 20-ai letöltés

megőrzésével a határőr-képzés hosszú távú biztosítása. A menekültek védelmének elsőbbsége mellett vitathatatlan az állam biztonsági igényei szavatolásának szükségessége is, ennek érdekében pedig a továbbiakban is szükséges szűrni a kérelmezőket, ennek jogi alapjai rendelkezésre állnak.

Szükséges lehet a Belügyminisztériumon belül, akár egy önálló felderítő szerv létrehozása a migrációhoz kapcsolódó kihívások, kockázatok akadályozása, bűncselekmények üldözése érdekében. Szükséges vizsgálni az illegális migrációhoz kapcsolódó köz- és nemzetbiztonsági kockázatok mértékét, tendenciáit, valamint javasolt kutatásokat indítani az illegális migráció és a menekültügy kapcsolatának egyéb aspektusait feltárandó.